

переосмислення та оновлення, власне, самої парадигми розвитку країн в епоху глобальної інтеграції. Нажаль, трансформація економічного мислення, яка могла б призвести до такого оновлення, сьогодні відбувається дуже повільно, навіть у наукових колах. Економічна криза начебто знівелювала існуючі теорії економічного розвитку, означивши парадигмальну кризу в економічній науці.

Досліджуючи трансформації сучасних моделей розвитку країн, автор вже звертав увагу на те, що концепція сталості може бути використана в управлінні процесами становлення постіндустріальної економіки [1, 33-37]. Проте забезпечити сталість розвитку окремо взятої країни без врахування її ступеню інтегрованості у глобальну економіку та глобальний світ, сьогодні вже майже не можливо, а тому, на думку автора, вона повинна розглядатися лише в глобальному масштабі. Ця теза особливо наглядною є в контексті екологічного компоненту моделі сталого розвитку. Так, посилення природних катаклізмів та загострення глобальних екологічних проблем змушує уряди посилювати взаємодію, оскільки подолання наслідків природних та й техногенних катаклізмів, як правило, потребує залучення міжнародної допомоги. Крім того національні витрати на збереження навколишнього середовища можуть бути нівельовані настанням екологічних проблем на суміжних та навіть на віддалених з країною територіях, запобігти яким або уникнути яких іноді майже неможливо.

Що стосується соціального компоненту сталого розвитку національних економік, то його глобалізаційна природа виявляється у тому, що в світі вже сформувався поки що віртуальний глобальний соціальний стандарт, який виступає орієнтиром й для урядів при розробленні та впровадженні національних соціальних стандартів. Важливу роль відіграють сьогодні процеси глобальної міграції населення, яка є важливим компонентом глобального соціального середовища, функціонування якого сприяє й розвиток інформатизації, й діяльність міжнародних платіжних систем. Підтримання стабільності потоків мігрантів до розвинених країн є важливим завданням для урядів, адже вони забезпечують певний темп зростання внутрішнього споживання та виконують функцію стримування росту зарплат та поповнення ринку дешевої робочої сили.

Економічний компонент сталого розвитку передбачає можливість підвищення конкурентного статусу країн лише за умови активної її участі в глобальній конкурентній боротьбі. Обсяг та характеристика внутрішнього ринку для жодної з країн на сьогодні не відіграє вирішального значення. Не лише великі, а навіть малі та середні підприємства сьогодні мають оцінювати власну конкурентоспроможність з глобальної точки зору. Вирішення завдання щодо підвищення добробуту населення неможливо без досягнення ним середньої у світі якості освіти, продуктивності праці, інноваційності тощо.

Необхідно також відмітити, що сталість розвитку країни має пряму пропорційну залежність від рівня інтенсивності міжнародного економічного співробітництва. Вона виступає певною характеристикою поведінки суб'єкта (країни) у зовнішньому середовищі. А тому розробляючи стратегії розвитку країни слід уважно ставитись до обрання критеріїв сталого розвитку та розуміння їх сутності. Так, наприклад, не слід ототожнювати підтримування чистоти у містах та інших населених пунктах країни із сталим розвитком, адже на глобальне позиціонування країни це суттєво не впливає. Таким чином, забезпечення сталості розвитку України вимагає сконцентрувати зусилля на тих сферах життя суспільства, в яких країна може отримати значні міжнародні конкурентні переваги, та проводити реформи такого рівня, які б системно впливали на активізацію динаміки міжнародного економічного співробітництва.

Література: 1. Трофимова В.В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку в епоху глобалізації // Інвестиції. - №8. -2010. – 33-37.

Фесенко І.А.,

*д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів ДонДТУ,
м. Алчевськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Реструктуризація вітчизняної вугільної промисловості з метою підвищення ефективності її функціонування не досягла поставлених цілей, і галузь продовжує перебувати в кризовому

стані. Проблеми, які накопичилися, потребують сучасних рішень, а сама галузь – невідкладних суттєвих перетворень. Урядом України прийнято Закон «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» і визначено курс на приватизацію підприємств вугледобувної промисловості. Однак цей шлях розглядається як можливий лише для прибуткових або потенційно прибуткових шахт. А збиткові вугледобувні підприємства планують виставляти на продаж за інвестиційні зобов'язання і одну гривню.

У зв'язку із цим актуалізуються питання, пов'язані з оцінкою ефективності роботи шахт, визначенням реальної збитковості вугільних підприємств та їх дійсного фінансового стану. Тому метою дослідження є розробка пропозицій щодо удосконалення оцінки фінансового стану шахт в процесі їх приватизації. Протягом усього періоду структурних перетворень вітчизняної вугільної галузі у нормативних і урядових документах знайшли відображення чисельні підходи до поділу шахт на групи на основі використання різних критеріїв, але вони не дозволили досягти цілей структурних перетворень щодо забезпечення їх беззбиткової роботи. Сьогодні в Міненерго-вугілля вже готується перелік вугледобувних підприємств, що підлягають приватизації. Неформально шахти поділять на дві групи: ліквідні і ті, що віддаватимуть за одну гривню.

Неодноразово на різних рівнях зазначалося, що 80 % державних шахт є збитковими. І це означає, що всі вони можуть бути продані за 1 грн., а частину з них - неліквідні об'єкти зовсім буде ліквідовано, оскільки продати їх буде нелегко. Але на думку фахівців, тільки частина з них дійсно збиткові, але залишається питання – яка саме.

Однак, треба зауважити, що вугільні підприємства, які раніше вважалися перспективними і володіли значними запасами вугілля, зараз не тільки знизили видобуток, а практично не видобувають його. Тому перш ніж відносити підприємство до категорії збиткових шахт, потенційно нецікавих для інвестора, доцільно провести їх експертну оцінку.

В суспільстві висловлюється багато критичних зауважень стосовно обраної стратегії приватизації та перспектив вугільної галузі [1]. Експерти зазначають, що значна частка з цих 80% шахт доведена до збитковості штучно. В Україні шахті працювати збитково вигідніше, адже збитки покриває держава. Інші висловлюють думку стосовно можливості шахт бути прибутковими, якщо зняти адміністративні обмеження. Одним із стримуючих факторів також вважають і корупцію. Але є і небезпідставні сумніви стосовно адекватного відображення реального стану шахт в звітності підприємства. Так, фінансові аналітики вважають, що говорити про безнадійну збитковість 80% шахт не можна. Однак сказати, скільки саме шахт збиткових - неможливо через непрозорість функціонування галузі. Існує викривлення інформації про роботу шахт, про їх реальні фінансові показники, що знижує зацікавленість у них з боку інвесторів та потенційних власників. Це підтверджується також і результатами контрольних заходів у вугільній галузі з боку державних органів. Тому питання визначення реальної ефективності роботи вітчизняних вугледобувних підприємств в процесі їх приватизації тільки актуалізуються, і виникає необхідність удосконалення діючої системи оцінки фінансового стану шахт.

В галузі оцінки ефективності роботи та інвестиційної привабливості підприємств вже проводилися дослідження, і є розроблені й затверджені методики. Більшість з наявних вітчизняних методів оцінювання фінансового стану є універсальними і не враховують галузеві особливості та показники, що мають найбільший вплив на фінансовий стан саме підприємств вугільної галузі. Процес відбору фінансових індикаторів в деяких з них носить суб'єктивний характер і не має теоретичного обґрунтування. Тому питання реальної оцінки ефективності роботи підприємств потребують подальшого розгляду.

Основним джерелом інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства є його фінансова звітність, на основі якої користувачі цієї інформації приймають відповідні рішення. З фінансової звітності підприємств вугільної галузі, особливо тих шахт, які є відокремленими підрозділами державних підприємств, не завжди можна отримати об'єктивну інформацію. Так, в «Звіті про фінансові результати» не відображається чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Ці данні відображаються у фінансовій звітності державного підприємства. Хоча, при цьому дохід, не пов'язаний з реалізацією продукції, відображається у формі звітності шахти. Але натомість цей звіт містить дані по собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Як результат підприємство виявляється збитковим, неліквідним, нерентабельним, нестійким, знаходиться на межі банкрутства, є інвестиційно непривабливим, неперспективним з точки зору вкладення коштів, хоча це можливо

і не відповідає дійсності. Подача інформації в такій формі навіть нелогічна, оскільки, якщо шахта відображає собівартість деякого обсягу реалізованої продукції, то має відображати вартість цього ж обсягу продукції і навпаки.

Метою складання «Звіту про фінансові результати» є надання користувачам у повному обсязі, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний період. Таким чином не досягається мета складання цього документу. Все це означає, що вугільна галузь потребує докорінної зміни ставлення до неї, в першу чергу, з боку органів державного управління й контролю. Поряд із розробкою стратегії приватизації підприємств вугільної промисловості необхідно розробити методику оцінки ефективності роботи шахт з урахуванням саме тих показників, які впливають на ефективність функціонування вугільного підприємства. Деякі з загально визначених показників оцінки фінансового стану підприємства втрачають економічний сенс при розрахунках для вугільної галузі. Наприклад, внаслідок необ'єктивного відображення фінансових результатів у фінансовій звітності власний капітал приймає негативне значення. У більшості підприємств вугільної галузі власний капітал є негативним, тобто у підприємства не має власних коштів, і, таким чином, зокрема, коефіцієнт фінансової залежності втрачає економічний сенс. З цієї причини не рекомендується розраховувати також коефіцієнти оборотності власного капіталу та завантаженості власного капіталу.

Аналогічним чином потребують додаткового розгляду й інші показники оцінки фінансового стану підприємства, що застосовуються в практиці фінансового аналізу. З усієї сукупності використовуваних в практиці фінансового аналізу показників слід відібрати ті, які відображають особливості функціонування підприємств вугільної галузі, і виключити показники, які втрачають економічний сенс у результаті визначеної збиткової діяльності шахт. І вже за відібраними показниками проводити оцінку їх фінансового стану.

З урахування всього вищевикладеного для оцінки фінансового стану вугледобувних підприємств можна запропонувати використовувати узагальнюючий показник фінансового стану підприємства - тривалість відкоригованого фінансового циклу. Відкоригований фінансовий цикл - фінансовий цикл, який враховує виробничі запаси, готову продукцію, незавершене виробництво, дебіторську заборгованість та поточні зобов'язання замість кредиторської заборгованості та який може бути визначений як виробничий цикл з урахуванням періоду обороту дебіторської заборгованості та за винятком періоду обороту поточних зобов'язань. За результатами його розрахунку можна зробити висновки про ділову активність, ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність підприємства.

Таким чином, оцінка фінансового стану вугледобувних підприємств в процесі їх приватизації має здійснюватися з урахуванням суттєвих особливостей відображення результатів роботи шахт в звітності підприємства, які необхідно враховувати при поділі шахт на ефективно працюючі та збиткові.

Література: 1. Віннічук Ю. Державні шахти розберуть "свої" [Електронний ресурс] / Ю. Віннічук // Економічна правда. – 2012. - 09 лип. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2012/07/9/328942/>

Чайка Ю.М.,
*к.е.н., викладач кафедри економічної теорії та правознавства ДВНЗ «УДХТУ»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Вибір напрямів розвитку економіки України, визначення його пріоритетів, обґрунтування державних програм їх досягнення, здійснення порівняльного аналізу з розвитком розвинених країн потребують комплексного аналізу розвитку вітчизняної економіки. Для цього вважаємо за потрібне визначити основні показники оцінки сталості розвитку національної економіки та виявити їх особливості для економіки України.

Сталий розвиток національної економіки передбачає розвиток на основі узгодженості та гармонізації економічної, соціальної та екологічної складових з метою задоволення потреб